

Remissvar

Datum
2026-02-02

Ert datum
2025-10-21

Finansdepartementet

Dnr
2026-00065 (Statskontoret)
2025-02566 (f.d. ESV)

Er beteckning
Fi2025/01857

Handläggare
Helena Kaplan

Goda möjligheter till välstånd (SOU2024:29) och Fler möjligheter till välstånd (SOU 2025:96)

Sammanfattning

Statskontoret lyfter i sitt remissvar på utredningens delbetänkande, Goda möjligheter till välstånd (SOU 2024:29), och slutbetänkandet Fler möjligheter till välstånd (SOU 2025:96) några övergripande aspekter med utgångspunkt i vårt uppdrag att verka för en effektiv statsförvaltning och god hushållning med statens medel. Dessutom kommenteras enskilda förslag i slutbetänkandet.

Utredningen har lämnat totalt 188 förslag och bedömningar för ökad produktivitetstillväxt. Av dessa är drygt 120 förslag. Statskontoret tillstyrker 10 förslag, avstyrker 1 och avstår från synpunkter på resterande förslag.

Övergripande synpunkter

Produktivitetstillväxt är av central betydelse för att ekonomin ska växa och för att vi på sikt ska kunna fortsätta finansiera vår välfärd. Statskontoret delar på det stora hela utredningens övergripande analys av produktivitetsutvecklingen i Sverige. Statskontoret instämmer också med utredningen om att flera av förslagen sannolikt har positiva effekter på produktivitetsutvecklingen på lång sikt och därmed också på de offentliga finanserna, även om de är svåra att uppskatta. Men enligt Statskontorets bedömning är alla delar i betänkandet inte lika väl utredda. Förslagen i vissa kapitel, exempelvis om kriminaliteten i välfärden (kap. 11), stöds genomgående av övertygande argument. I vissa andra kapitel, exempelvis om bostadsmarknaden (kap. 10) och administrationen i den offentliga sektorn (kap. 14), är argumentationen generellt mindre övertygande.

Statskontoret saknar också en samlad analys av hur det stora antal förslag som lämnas i betänkandena stödjer produktivitetsutvecklingen i Sverige, också i relation till effekterna på de offentliga finanserna. Det behövs för att kunna ta ställning till kraften i enskilda förslag och för att avgöra i vilken ordning som förslagen mest lämpligen bör genomföras. Det är alltså inte bara ett formfel i betänkandet att det saknar en konsekvensanalys för samtliga förslag sammantaget. Statskontoret har inte underlag för att göra en helhetsbedömning utan lämnar därför nedan synpunkter på enskilda förslag utan att ta hänsyn till att den samlade effekten av förslagen kan bli en annan.

Av utredningens uppdrag följer utgångspunkterna om en bred och områdesspecifik definition av produktivitet. Statskontoret anser att det är en bra utgångspunkt att se

logikerna för offentlig respektive privat sektor som åtskilda och att produktivitet och effektivitet i olika sektorer därför inte ska analyseras på samma sätt. Utredningen framför kritik av vanliga sätt att mäta och beräkna produktivitet i offentlig sektor. I allt väsentligt delar Statskontoret den kritiken.

Statskontoret instämmer också i utredningens bedömning att ett alltför ensidigt fokus på produktivitet kan bli irrelevant. Statskontoret delar utredningens uppfattning att samhällsekonomisk effektivitet kan vara ett bättre alternativ i vissa fall.¹

Enligt utredningen bidrar det finanspolitiska ramverket till stabilitet och utgör inte ett hinder för hög produktivitetstillväxt. Statskontoret, som har i uppdrag att följa upp och utvärdera de budgetpolitiska målen i det finanspolitiska ramverket, håller med om att ramverket fyller en viktig funktion i svensk ekonomi och politik och därmed gynnar produktivitetsutvecklingen.

Utredningen kommer med ett antal förslag som påverkar de offentliga finanserna på olika sätt, antingen via minskade skatteintäkter eller ökade utgifter. Förslagen försvagar sammantaget de offentliga finanserna med 46 miljarder kronor. Den största försvagningen kommer från förslaget om sänkt statlig inkomstskatt. Omfattningen av de positiva effekterna på produktivitetstillväxten på lång sikt av förslagen, och därmed också på de offentliga finanserna, är svåra att uppskatta. Generellt gäller att en mer neutral beskattning mellan olika tillgångsslag minskar snedvridningarna i skattesystemet och bidrar till en mer effektiv resursallokering.

På kort sikt kommer sannolikt kostnaderna att överstiga vinsterna med förslagen och därmed bör de finansieras, om de inte är en del av det årliga budgetutrymmet. Statskontoret anser att utredningens förslag inte ska leda till avsteg från ramverket utan finansieras vid behov. Utredningen lägger fram flera alternativ till finansiering. Statskontoret stödjer i grunden de förslag till finansiering som läggs fram, men kan inte ta ställning till den enskilda förslagen då de inte är tillräckligt detaljerade.

Synpunkter på specifika avsnitt i slutbetänkandet

Kapitel 3 Teknisk utveckling, forskning och innovation

I betänkandena lämnar utredningen förslag om att etablera flera fristående forskningsinstitutet (avsnitt 3.5.3). Regeringen menar att nya uppgifter i första hand ska lämnas till befintliga myndigheter. Statskontoret menar därför att en sådan lösning bör analyseras först.² Exempelvis kan Vetenskapsrådet vara en lämplig myndighet att ansvara för uppgiften att finansiera forskning av banbrytande karaktär. Statskontoret avstyrker därför förslagen om att etablera ett antal mindre nya forskningsinstitut och att etablera en ny forskningsfinansierande myndighet.

¹ Se s. 439 om kriminalpolitik och s. 532 om hälso- och sjukvård.

² Se prop. 2009/10:175.

Kapitel 4 Digitalisering och AI

Statskontoret instämmer i utredningens bedömning att AI kan bidra till att öka produktiviteten i Sverige. För att stärka förutsättningarna för att kunna nyttja AI i analys av offentlig verksamhet krävs som Statskontoret tidigare påpekat förbättrad styrning³ samt tillgång till data.⁴ Användningen av AI behöver inte innebära att kostnaderna för verksamheten minskar, men däremot att det kan bidra till ökad kvalitet och måluppfyllelse genom att det kan frigöra tid från vissa arbetsuppgifter för att istället fokusera på frågor som kräver mänskligt omdöme.

Statskontoret tillstyrker förslagen med fokus på gemensamma AI-lösningar i staten, exempelvis att inrätta ett nytt anslag i statsbudgeten där medel avsätts för att utveckla nödvändiga grundkomponenter i en digital infrastruktur för offentlig sektor (avsnitt 4.4.4), och att inrätta ett AI-kompetenscentrum.⁵

Kapitel 5 Arbetsmarknaden

I avsnitt 5.3.1 Underlätta högkvalificerad arbetskraftsinvandring föreslår utredningen ”Genomför förslagen i SOU 2025:3 som bl.a. syftar till att förenkla och förtydliga kompetensregeln i expertskatteavdraget samt öka avdragets generositet”. Statskontoret tillstyrker förslaget men vill samtidigt kommentera att såväl FoU-avdraget som expertskattereglerna är svårtolkade och innebär stora gränsdragningsproblem. Statskontoret bedömer att förslagen bara i viss mån skulle bidra till att minska dessa problem och att det fortsatt kommer finnas dödsviktscostnader förenade med expertskatteavdraget.⁶

I avsnittet 5.3.3 föreslår utredningen att ”Den statliga inkomstkatten sänks genom att skiktgränsen höjs och att skattesatsen sänks. Skiktgränsen föreslås höjas så att 5 procent av förvärvsinkomsttagarna betalar den statliga inkomstkatten och skattesatsen föreslås halveras från 20 procent till 10 procent”. Det är väl etablerat i ekonomisk litteratur att skatt på arbete bedöms ha förhållandevis stor negativ effekt på ekonomisk tillväxt jämfört med en del andra skatteslag. Mot denna bakgrund tillstyrker Statskontoret förslaget om sänkt statlig inkomstkatt, men hade också gärna sett att utredningen tog sig an även bolagsskattens betydelse för den ekonomiska tillväxten.

Kapitel 10 Bostadsmarknaden

I avsnitt 10.4.2 föreslår utredningen att avskaffa rot-avdraget. Statskontoret tillstyrker förslaget. Statskontoret delar utredningens bedömning att rot-avdraget kan ha negativa effekter på omsättningen på bostadsmarknaden och är förenat med dödsviktseffekter. Reglerna för avdraget har dessutom ändrats ofta på senare tid vilket gjort transparensen sämre och komplexiteten större.

³ Statskontoret (2024) Myndigheterna och AI – en studie om möjligheter och risker med att använda AI i statsförvaltningen.

⁴ ESV och Statskontoret (2025) Metoder för omprövande analyser.

⁵ Se Statskontorets remissvar av betänkandet AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12).

⁶ Se även Ekonomistyrningsverkets (numera Statskontoret) remissvar över Skatteincitament för forskning och utveckling (SOU2025:3) från 2025.

Det som möjligen motiverar ett permanent rot-avdrag är enligt Statskontorets bedömning att det minskar det odeklarerade arbetet. Statskontoret håller också med utredningen om att rot-avdraget kan användas som en tillfällig konjunkturåtgärd vid djupa lågkonjunkturer, men Statskontorets hållning vad gäller riktade insatser är att de i första hand bör hanteras på budgetens utgiftssida snarare än som särregleringar i skattelagstiftningen.

Avsnitt 11.3.8 Insatser mot korruption och möjliggörare

Statskontoret tillstyrker förslaget om att misstänkt korruption i kommuner och regioner ska omfattas av obligatorisk anmälningsskyldighet. Statskontoret anser att reglerna som idag gäller för statliga myndigheter bör omfatta hela den offentliga sektorn.⁷

Kapitel 13 Kommunsektorn

Statskontoret tillstyrker förslaget att ge SCB i uppdrag att utarbeta kvalitetsjusterade produktivitetsmått (avsnitt 13.3.3). I likhet med utredningen anser Statskontoret att kvalitetsjusterade produktivitetsmått är att föredra. Statskontoret bedömer samtidigt att det är en svår och delvis omöjlig uppgift att ta fram sådana mått. De brittiska försöken, som utredningen hänvisar till, är heller inte färdigutvecklade.⁸ Statskontoret anser därför att arbetet bör bedrivas i mindre skala och börja med några prioriterade områden, samt dra nytta av om det sker metodutveckling i andra länder.

Statskontoret tillstyrker förslaget att regeringen ska lämna en redovisning av hur förändrade statsbidrag och reformer påverkar kommuner och regioner (avsnitt 13.3.2). Statskontoret har i flera rapporter lyft att statens styrning av kommuner och regioner är detaljerad och svår att överblicka. Förslaget kan bidra till att jämföra ut skillnader mellan kommunernas strukturella förutsättningar att ta del av exempelvis statsbidrag.

Statskontoret har också lyft att antalet riktade statsbidrag bör minska till förmån för generella stöd. Statskontoret tillstyrker därför förslaget om att minska antalet riktade statsbidrag (13.3.4).⁹ Utredningen föreslår också att inrätta en statsbidragsportal. Statskontoret har för närvarande i uppdrag att inrätta en sådan. Uppdraget ska avrapporteras den 31 mars 2026.¹⁰

Avsnitt 14.3.1 Minska perspektivträngseln

Av lag och förordning framgår de perspektiv som myndigheterna ska beakta i sin verksamhet. Perspektivträngsel uppstår till följd av politiska beslut. Viss politik kräver att den implementeras tvärssektoriellt för att få genomslag, exempelvis jämställdhet eller barnrättsperspektiv. Analyser visar att över tid har återrapporteringskraven blivit färre och att kraven på återrapportering bör ställas i

⁷ Statskontoret (2025) En stabilare grund för arbetet mot korruption.

⁸ [National-Statisticians-Independent-Review-of-the-Measurement-of-Public-Services-Productivity.pdf](#)

⁹ Statskontoret (2025) Statens styrning med statsbidrag till regioner och kommuner 2024.

¹⁰ Fi2025/01420.

relation med vad de syftar till.^{11 12} Statskontoret anser att det är centralt att styrningen av myndigheterna är verksamhetsanpassad och att den information som regeringen samlar in används. Inte sällan är det uppdrag till följd av särskilda regeringsbeslut som har ökat antalet återrapporteringskrav för myndigheterna.

Statskontoret tillstyrker förslaget om att begränsa generella rapporteringskrav i regleringsbrev och myndighetsuppdrag (avsnitt 14.3.1). Statskontoret tillstyrker förslaget om att ge myndigheten i uppdrag att gå igenom samtliga myndigheters regleringsbrev i syfte att förändra intervallen för återrapportering. Men fokus i ett sådant uppdrag bör vara att analysera hur återrapportering kan bli mer effektiv och komma mest till nytta (avsnitt 14.3.2).

Utredningen föreslår att ett särskilt förvaltningsanslag inrättas för universitet och högskolor för att mer transparent kunna budgetera och redovisa administrativa kostnader. Utredningen menar att detta är en princip som bör ligga till grund för en renodling av hur sak- och förvaltningsanslag används. Statskontoret har återkommande pekat på konsekvenser som följer av att förvaltningskostnader belastar sakanslag. Statskontoret menar att en sådan anslagskonstruktion bör i så fall först testas på ett mindre antal lärosäten (avsnitt 14.3.5).

I detta ärende har överdirektör Bob Pernodd beslutat. Enhetschef Helena Kaplan har varit föredragande. I beredningen har också Kenneth Eliasson, Susanne Johansson, Annika Nilsson och Ann-Sofie Öberg deltagit.

Datum: 2026-02-02

.....
Beslutande
Bob Pernodd
Namnförtydligande

.....
Föredragande
Helena Kaplan
Namnförtydligande

Denna handling har beslutats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

¹¹ Mellan åren 2006 och 2013 minskade de årliga återrapporteringskraven från 45 till 7 i genomsnitt. Se ESV (2021) Regeringens resultatstyrning av myndigheterna, s. 15.

¹² Statskontoret (2025) Generella regelverk för förvaltningsmyndigheter. Konsekvenser för universitet och högskolor.